

Гетьманщина. Період “Руїни” в Україні.

ЗМІСТ.

- 1. Українські землі після смерті Б. Хмельницького.
- 2. Гетьманування Івана Виговського.
- 3. Юрій Хмельницький та його політика.
- 4. Поділ України за Андрусівським перемир'ям.
- 5. “Сонце Руїни”.
- 6. Особливості політикм Івана Самойловича.

Руїна 1663 – 1687 рр.

Гетьманщина 1657 – 1664 рр.

Руїна – період в історії 60–80–х рр.

XVII ст. – період громадянських

війн, вторгнення іноземців в

Україну, її поділу між Московією,

Річчю Посполитою, Османською

імперією, розколу Гетьманщини.

Причини Руїни

- Загострення суперечок в середовищі української державної еліти з питань внутрішньої і зовнішньої політики.
- Відсутність загальнонаціонального лідера та боротьба за гетьманську владу між різними політичними силами
- Соціальне розшарування серед козаків.
- Несприятливе міжнародне становище.
Іноземна інтервенція в Гетьманщину з боку Речі Посполитої, Московської держави, Османської імперії та Кримського ханства.

Гетьманування Івана Виговського (1657 – 1659 рр.)

23 – 26 серпня 1657 р. в Чигирині обраний наказним гетьманом при Юрієві Хмельницькому . Головна його мета – обстоювання повної самостійності України. В основу державотворчого курсу поклав принципи олігархічної республіки . Саме ці верстви підштовхували І. Виговського до відновлення кріпацтва. Це привело до масового невдоволення і до вибуху соціальної боротьби

Діяльність Івана Виговського

Зовнішня політика

- ❖ Обстоював повну самостійність України
- ❖ Зміцнення міжнародного авторитету козацької держави
- ❖ Дружні відносини з усіма сусідніми країнами
- ❖ Остаточно оформлений договір зі Швецією про створення військово-політичного союзу
- ❖ Уклав мир з Кримським ханством

Внутрішня політика

- ❖ Задовольняв інтереси старшинської верхівки .
- ❖ Привілеї козацької старшини та щедрі земельні дарунки викликала незадоволення козацтва та селянства
- ❖ Намагався утримати всі українські землі під гетьманським управлінням
- ❖ В Україні розгорнулася боротьба за владу
- ❖ Не підтримали Виговського і запорозькі козаки
- ❖ В Україні сформувалися значні опозиційні сили.

Гадяцька угода (вересень 1658 р.)

- Київське, Брацлавське, Чернігівське воєводства входили до складу Речі Посполитої як окрема держава під назвою Велике князівство Руське зі своїм гетьманом.
- Україна, Польща й Литва утворювали федерацію самостійних держав, об'єднаних спільно обраним королем.
- Спільний сейм.
- Законодавча влада – Національним зборам, виконавча – гетьманові, який обирався довічно та затверджувався королем.
- Кожна держава повинна мати власні судову й фінансову системи, діловодство, армію, монету.
- Військо гетьмана – 30 тис. козаків і 10 тис. найманців.
- Гетьманові заборонялося встановлювати зв'язки з іншими державами.
- Польське військо не мало права переходити кордони України.
- Церковна унія підлягала скасуванню, рівні права церков.
- Православний митрополит отримував місце в сенаті.
- Передбачалося заснувати два університети, гімназії, школи, друкарні.
- Відновлення адміністративно – територіального устрою, що існував до 1648 р.
- Повернення польським магнатам і шляхті маєтків в українських землях.
- Відновлення повинностей селян.

Московсько – українська війна 1658 - 1659

- *Причини війни:*
- - загострення відносин з Московією після смерті Б. Хмельницького;
- - втручання московських воєвод у внутрішньополітичне становище України;
- - невдоволення московського уряду діяльністю Виговського, який пішов на союз з Польщею;
- - прагнення замінити Виговського на особу, яку можна краще контролювати.

28 – 29 червня 1659 р. вирішальний бій під Конотопом – повний розгром московської армії.

Наслідки:

- Конотопська битва поклала край розбрату в Україні;
- відчуваючи втрату підтримки, І. Виговський 11 вересня 1659 р. скликав Генеральну Раду під Германівкою на Київщині, на якій козаки:
 - а) відмовилися визнати Гадяцький договір;
 - б) виступили проти підданства польському королю;
 - в) висловили недовіру І.Виговському.

Іван Виговський зрікся булави, а гетьманом було обрано Юрія Хмельницького.

Гетьман Юрій Хмельницький 1659 - 1663

- **Переяславський договір 1659 р. з Москвою.**

- Козацька Україна позбавлялася права без дозволу царя перебирати гетьмана.

- Гетьман втрачав право призначати і звільняти полковників, карати смертю старшин,

- виступати в похід без царського дозволу.

- Заборонялися зносини з іншими державами.

- Царські воеводи разом із залогами мали розміститися у Переяславі, Ніжині, Чернігові, Брацлаві та Умані

- Київська митрополія підпорядковувалася московському патріархові.

Чуднівська кампанія 1660 р. – поразка московських військ

- Слободищенська угода між Польщею і Україною від 8 жовтня 1660 р.
- Повторювала Гадяцький договір - Україна поверталася під владу Польщі на автономних засадах, але ще більше було обмежено політичну незалежність України.
- Скасовано статті про Велике князівство Руське.
- Гетьман зобов'язувався надавати допомогу Польщі у війнах проти інших держав.
- Польській шляхті та магнатам поверталися всі маєтності в Україні.

Слободищенська угода 1660 р.

- Повторювала гадяцький договір : Україна поверталася під владу Польщі на автономних засадах, але ще більше було обмежено політичну незалежність України.
- Скасовано статті про Велике князівство Руське.
- Гетьман зобов'язувався надавати допомогу Польщі у війнах проти інших держав.

Польській шляхті та магнатам поверталися всі маєтності в Україні

Боротьба за владу

Лівобережні полки не прийняли Слободищенського договору і війна продовжувалася.

**Українська держава від 1663 р.
розкололася на дві частини:
Правобережну і Лівобережну.**

Юрій Хмельницький за допомогою поляків і татар намагався силою повернути під свою владу Лівобережну Україну, де сформувалася сильна опозиція під керівництвом полковника Якова Самка, який проголосив себе наказним гетьманом.

Хмельницькому опозицію придушити не вдалося

Правобережна Україна

- Булаву отримав зять Б. Хмельницького, переяславський полковник **Павло Тетеря** (1663 – 1665 рр.)
- Сподівався поширити свою владу на Лівобережну Україну, похід восени 1663 р.
- Проводив пропольську політику . Народні повстання проти польської шляхти. Помста поляків, перетворення Правобережжя на руїни, розкопали навіть могилу Б. Хмельницького та розкидали його останки. Тетеря втік до Польщі, де його було отруєно.

Лівобережна Україна

- **Червень 1663 р.** на околиці Ніжина скликана **Чорна рада**, на якій московські воєводи домоглися обрання гетьманом **Івана Брюховецького (1663 – 1668рр.)**; (став першим гетьманом, який віддав Україну під безпосередню владу царя). Українські землі отримали назву **Гетьманщина**.

Московські статті

вибори гетьмана України лише в присутності царського представника;

- гетьманові заборонено зовнішньополітичну діяльність;
- перебування воєвод і московських залог в усіх великих містах;
- збір податків передавався до рук воєвод, а податки повністю мали перейти в царську казну;
- українська церква - в підпорядкування московського патріарху.

Московські статті ще більше обмежували права українського народу, а його землі проголошувалися володіннями московського царя.

Ця політика призвела до повстання н/м, під час якого його було вбито.

Андрусівське перемир'я 1667 року
Україну було поділено між Польщею та Московською державою:

- до складу Московської держави ввійшла Лівобережна Україна з Києвом;
- Київ через 2 роки мав перейти до Польщі;
- Польща повертала Москві Смоленськ і Сіверщину;
- до Польщі ввійшла Правобережна Україна;
- Запорозька Січ мала перебувати під владою обох держав.

Наслідки договору

- договір знехтував інтересам козацької України та української державності;
- Андрусівським перемир'ям Москва остаточно відмовилася від свого зобов'язання 1654 р. про допомогу Україні в боротьбі проти Речі Посполитої;
- перекреслювалася більшість здобутків українського народу, завойованих під час Національно – визвольної війни;
- узаконено і закріплено насильницький поділ українських земель, завдано удару її економічному розвитку.

Гетьман Правобережної України Петро Дорошенко (1665 – 1676 рр.)

- ❑ - проводив політику на зміцнення своєї влади на Правобережжі;
– прагнув запровадити довічну гетьманську владу;
- ❑ - послідовно захищав інтереси козацького стану;
- ❑ - виступав за звільнення від податків тих козаків, які брали участь у воєнних діях;
- ❑ - почав скликати загальну Військову раду
- ❑ - створив постійне військо - 20 тис. сердюків;
- ❑ - прагнення об'єднати всі українські землі

Боротьба П. Дорошенка з Польщею.

Березень 1669 р. Корсунська рада, яка ухвалила союз із Туреччиною, сподіваючись за турецької допомоги визволити всю Україну.

Кінець травня 1672 р. турецьке військо вирушило в похід на Брацлавщину.

Липень 1672 р. українсько – татарське військо розгромило польське військо на Поділлі.

Серпень 1672 р. українсько – турецько – татарські сили здобули фортецю Кам'янець і рушили в Галичину.

Початок вересня 1672 р. – оточили Львів.

18 жовтня 1672 р. польський уряд, не маючи засобів продовження війни, уклав Бучацький договір.

Бучацький мирний договір між (Польщею і Туреччиною 18 жовтня 1672 р.)

- ✓ Подільське воєводство Польща віддавала Туреччині.
 - ✓ Польща зобов'язувалася заплатити Туреччині контрибуцію.
 - ✓ Визнавалася влада Дорошенка на Брацлавщині і Південній Київщині.
 - ✓ З цих земель виводилися всі залоги.
- Цим договором було закріплено поразку Речі Посполитої.

Гетьман Лівобережної України Дем'ян Многогрішний (1669 – 1672 рр.)

- Глухівські статті з царським урядом (березень 1669 р.)
- Царський уряд пішов на деякі поступки – московські гарнізони і воєводи залишалися тільки в Чернігові, Острі, Ніжині, Переяславі, Києві.
- Воєводам заборонялося втручатися у внутрішнє життя міст і сіл.
- Збирання податків до московської казни закріплювалося за українською адміністрацією.
- Козацький реєстр – 30 тис.
- Гетьманському уряду заборонялося проводити зовнішню політику.

зміст

Гетьман Лівобережної України Іван Самойлович 1672 – 1687 рр.

- 17 червня 1672 р. на раді в Козачій Діброві (під Конотопом) були ухвалені **Конотопські статті**:
- - гетьманська влада ще більше обмежувалася;
- - Україна позбавлялася права мати представництво на переговорах, де вирішувалися питання, що стосувалися її;
- - ліквідовувалася особиста охорона гетьмана з українців.

Презентацію підготувала вчитель історії
ЗОШ №27 *Андреєва Н.Є.*

